



**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Corollaria superioris doctrinæ. c. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

18. **C**um ex superioribus constet, ea genera entium supernaturalium, quæ sua natura supernaturalia sunt, non posse ab Angelo cognosci: ea vero, quæ sunt secundum suam naturam naturalia, & ex parte solum efficientis supernaturalia recte ab eo cognosci: restat, ut videamus, quæ sint Angelo nota in Sacramento Eucharistiæ, quæ vero ipsum lateant: id quod facile explicabitur, si recte distinxerimus ea, quæ in hoc Sacramento suapte natura supernaturalia sunt, ab iis, quæ sunt supernaturalia solum ex parte efficientis. Primo igitur in hoc sacramento est unio corporis, & sanguinis Christi cum diuinitate. Secundo est virtus corporis, & sanguinis ad sanctificandum suscipientes, quorum primum concedit Scotus ab Angelo cognosci: de secundo autem hoc saltem concedet, cognosci quidem ab Angelo effectum huius Sacramenti, quando operatur, etiam si uera supernaturalis ille sit natura sua: sed non cognosci virtutem effectricem, quia hæc ex sola Dei voluntate pendet. Nobis autem iuxta superius notata dicendum est, neque unionem diuinitatis cum carne, & cum sanguine, nec virtutem huius Sacramenti ad sanctificandum nos, nec effectum illius sine reuelatione Dei posse ab Angelo cognosci: quia hæc tria suapte natura supernaturalis ordinis sunt, hæc autem entia supernaturalia non possunt ab Angelo propria virtute certo cognosci.

19. **T**ertio in hoc Sacramento est absentia seu defectio substantiæ panis. Hanc autem existimo recte ab Angelo cognosci, non solum certa notitia per discursum, & per alienas species: sed etiam proprio & quidditativo conceptu, sicut cognoscit cecitatem & priuationem cuiusque formæ naturalis: & in hoc mihi probatur sententia Scoti, atque ratio eius id manifeste confirmat: nam teste Aristotele, 2. de anima, cap. 10. textu 103. visus est luminis, & tenebrarum: auditus soni, & silentij: id est visus versatur circa visibile, & circa inuisibile: auditus circa audibile, & inaudibile; id quod eodem 3. de anima, capite 2. textu 13. explicauit his verbis: *Nam cum non videmus tenebras, & lumen visu discernimus*, id est, indicamus inter lucem, & tenebras non alio sensu quam visu; non quia visus aliquo actu percipiat tenebras, & lumen, & inter hæc duo discernat; sed quia cum visus sit proprium subiectum percipiendi lumen, idem etiam est proprium subiectum priuationis oppositæ, cuius priuationis capax non est auditus, vel alius externus sensus; ex priuatione tamen proprii obiecti in visu, recte iudicat intellectus absentiam illius; sunt igitur eiusdem omnino ordinis, & ad eandem referuntur potentiam habitus, & priuatio opposita, ac proinde habitus, & priuatio, aut negatio opposita comparata cum intellectu, eiusdem erunt rationis. Diuerso tamen modo lumen, & tenebræ ad visum referuntur; nam visus nihil operatur circa tenebras, intellectus autem actu proprio ita potest cognoscere negationem substantiæ, vel entis, quod habet pro obiecto, sicut & ipsum ens, nisi aliunde propter conjunctionem cum sensu intellectu circa non esse rei decipiatur: hac enim de causa iudicamus ex eo, quod exterius apparet, aliquid esse, quod reuera non est.

Cum igitur intellectus Angeli nullo corpore sensu impediatur, sed res omnes cognoscit sicut in se sunt; cumque esse alicuius rei, & non esse ibi eodem ordine, atque eadem ratione ad intellectum referantur, sit ut statim atque definit res aliqua, etiam si modo supernaturali destinata, & destituta, euidenter & clare ab angelo cognoscatur eo modo, quo negationes cognosci possunt. Quare, & cognoscet angelus, sub speciebus Eucharistiæ non esse substantiam panis: quia reuera non est, etiam si supernaturali virtute Dei fuerit destituta.

Exemplis manifestis rem hanc illustrare possumus: si Deus super ordinem naturalem rem restitueret oculum cæco, vel habenti duos oculos alterum auferret sola sua voluntate, vel introduceret lucem in aere sine corpore luminoso, vel præfente luminoso, quod alias eam producat, sola sua voluntate Deus illam impediret, & eorum aerem tenebrosus efficere, non solum Angelus, verum etiam homo virumque esset. Etiam de priuationem illius discerneret: quod si hæc duo Angelus sua virtute certo scire potest, poterit etiam minus certo cognoscere defectum substantiæ panis in Eucharistiæ: nos enim ideo non possumus eam scire, quia ea quæ intellectu percipimus, sensu etiam cognoscere debemus, & per accidentia, quæ sensui apparent, de ipsa substantia rei iudicamus: cumque videamus accidentia panis eodem modo, existimamus substantiam panis ibi manere: at vero cum Angelus intueatur rerum naturas & substantias, sicut ipse in se sunt, non per accidentia, eodem certe modo cognoscere potest absentiam panis, vel præsentiam illius, sicut nos absentiam lucis & præsentiam, etiam si modo supernaturali virtutem quod factum fuerit: veluti cognoscere potest substantiam alterius Angeli, & non esse illius; etiam si ordine supra naturam a Deo in nihilum redigeretur.

At dicat quis, fieri posset, ut substantia panis existens in rerum natura non cognosceretur ab Angelo, quia Deus impediret cognitionem ergo suspicari posset Angelus, ibi esse substantiam panis, se tamen a Deo impediri, ne illam cognosceret: & ita non posset ei euidenter esse, ibi non esse substantiam panis. Verum obiecto frivolum est: Primo, quia si ea alicuius esset momenti, intellexit etiam posset, Angelo non esse euidenter, autem priuationem esse lumen, & hominem visu: quia posset suspicari, se a Deo impediri, ne cognosceret lumen in aere, & visum in homine, sic etiam non haberemus euidentiam per sensus, quia suspicari posset, ea, quæ videmus, per præstigia tantum ostendi à nobis videri, ut fieri posset. Sicut igitur a nobis prædeter hoc suspicatur, & ita nihil obest, quominus quis habeat euidentiam rerum per sensus, sic etiam nihil obest potest, quo minus angelus recte iudicet, in sacramento non esse substantiam panis, hoc ipso, quod eam non cognoscit: etiam si ibi posset esse, & ipse a Deo impediri ne illum cognosceret.

Deinde respondeo, intellectum angelum non colligere definitionem totius substantiæ ex eo quod non cognoscat, eam esse, hoc est, ex negatione cognitione esse ipsius; sed definitionem substantiæ intra ordinem naturalem, sicut cognoscit ipsam esse, quare sicut hoc ipso, quod res aliqua est, subest cognitioni angeli, ita etiam non esse rei eodem modo subest, hoc ipso, quod ipsa non est.

19. Absentia panis cognoscitur ab Angelo, qui id iudicat.

Aristoteles.

Quarto, in hoc sacramento sunt accidentia panis sine subiecto, ac proinde per se existunt. Existimo autem, hoc esse quid supernaturale solum ex parte efficientis, quia præter ordinem naturæ creatæ sit, sed non esse supernaturale suapte natura: quocirca ex doctrina superius tradita consequitur, certo posse ab angelo cognosci, non dico, proprio & quidditativo conceptu, sed certo saltem, & euidenti, per aliquem tamen discursum. Nam absentia substantiæ panis & vini certo ab Angelis cognoscitur, ut hætenus probatum est. Hinc autem non potest Angelus non euidenter inferre, accidentia illa esse sine subiecto, ac proinde quantitatem omnino per se esse, cetera vero accidentia in quantitate. Porro certo cognoscitur ab Angelo, accidentia ibi manere, dubitari non potest: nam si vere sensu nostro illa percipimus, & vere de illis iudicamus ibi esse, multo certius Angelus sciet, ibi manere. Hoc sane argumentum euidenter probat, certo ab Angelo cognosci, accidentia ibi manere sine substantia, ac proinde per se existere, eo modo, quo explicatum est: siue hæc certa cognitio sit per propriam speciem & quidditativam illius modi per se, siue sit solum per alienas species & conceptus, ex discursu tamen necessario & euidenti.

Adde nihilominus, modum illum positivum, quem accidentia habent ex defectu substantiæ, proprio & quidditativo conceptu ab angelo cognosci: id quod nonnullis difficile videtur. Ratio vero est manifesta, quia modus ille non est supernaturalis suapte natura, sed solum ex parte efficientis: ergo proprio & quidditativo conceptu cognosci potest eodem profusum modo, quo cognoscitur ab Angelo aliquid aliud, quod sua natura ordinis naturalis est, supernaturali tamē modo producitur, qualis est oculus relictus. Modum autem illum, quo accidentia per se existunt, esse ordinis naturalis natura sua, inde mihi persuadeo, quia ille necessario oritur ex negatione alicuius entis naturalis, tanquam ex aliquo priori: ergo non potest esse ordinis supernaturalis: nam si talis esset, non posset necessariam habere connexionem cum illa negatione, consequitur autem necessario negationem substantiæ panis, aut vini, & illam supponit, ut aliquid prius; quia ablata substantia, necessario consequitur, accidentia quæ manent esse per se. Obseruandum autem est duas esse negationes, quæ connexionem habent cum esse per se accidentium: alteram substantiæ, alteram modi inhesionis: hæc tamen diverso modo comparatur cum modo per se accidentium. Nam negatio substantiæ prior est modo per se accidentium: ut enim ostendimus inferius, non ideo desinit substantia, quia accidentia incipiunt esse per se, sed potius contra: at vero negatio existendi in subiecto oritur in accidentibus ex modo positivo existendi per se: sicut negatio propriæ personalitatis in humanitate Christi oritur ex eo quod sit in persona aliena.

Sed dicunt nonnulli, modum illum accidentium, quo existunt per se esse supernaturalem non solum ex parte efficientis, sicut est oculi relictus: sed etiam sua natura, sicut est gratia, vniū hypostatica, & id genus alia. Rationem vero discriminis ex eo colligunt, quod oculi relictus initio quidem sit supernaturali modo, deinde naturaliter omnino conservatur: hic autem modus exi-

stendi accidentium non solum initio producit modo supernaturali, sed continuo etiam eodem modo conservatur. Verum hæc differentia nihil momenti habet; nam ex continua conservatione accidentium, solum colligi potest, modum existendi illorum per se, non solum esse supernaturalem ex parte efficientis in principio, sed etiam in continua conservatione: veluti si Deus efficeret lumen in aere sine luminoso, continuo illud conservaret supernaturali modo, sed lumen productum naturalis ordinis esset: similiter si præsentem luminoso Deus lumen impediret in aere produci, tenebræ factæ in aere, continuo fierent modo supernaturali: ipsæ tamen ordinis omnino naturalis essent, & à quocumque intellectu creato cognosci possent. Ille igitur modus diuersus productionis supernaturalis in principio tantum, vel etiam in continua conservatione, non arguit differentiam entis naturalis, & supernaturalis secundum naturam suam, & secundum modum.

Obijciat deinde aliquis hanc rationem; modus ille existendi per se accidentium, nulli alteri naturæ conuenit naturaliter: ergo natura sua supernaturalis est, iuxta definitionem à nobis secundo capite assignatam. Respondeo, etiam si modus eiusdem rationis vniuocæ non conueniat aliis rebus præterquam accidentibus huius Sacramenti existentibus sine subiecto, tamen quia modus per se maioris multo perfectionis, qui conuenit substantiæ, est ordinis naturalis; modus etiam ille communicatus accidentibus ex se & sua natura ordinis erit, & solum ex parte efficientis supernaturalis: ita ex hoc quod Angelus cognoscat, accidentia esse sine subiecto, ac proinde per se instar substantiæ, nihil cognoscat natura sua supernaturali. Quæmadmodum si anime brutorum à Deo conservarentur separatæ à materia, cognosceretur quidem ab angelis euidenter & proprio conceptu modus ille per se, quem habet separatæ à subiecto; cum tamen modus ille per se, non conueniat vniuocæ alteri formæ, nam qui conuenit animæ rationali, alterius diuersæ rationis est. Ea igitur de causâ hi modi ab Angelo cognoscuntur non solum euidenter, sed etiam proprio & intuitiuo conceptu, quia cum præcipuum analogatum, nempe modus per se, qui conuenit toti substantiæ, & animæ rationali separatæ, sua natura sit ordinis naturalis, multo maiori ratione erit modus ille, qui communicatur accidentibus.

Postremo contra prædictam doctrinam argue-
te quis potest hoc modo, si ex eo quod Angelus
certo cognoscat, substantiam panis non esse sub-
accidentibus, euidenter colligit, accidentia per se;
eadem ratione ex eo, quod cognoscat Christi hu-
manitatem non habere propriam personalita-
tem, euidenter colliget habere alienam, quod si
verum est, naturam creatam non posse à persona
aliqua creatâ supponi, ut probabilior opinio
fert, inferet humanitatem esse in persona diuina,
porro autem Angelum certo cognoscere huma-
nitatem in Christo carere propria personalitate
eodem modo probatur, quo superius monstra-
uimus, absentiam substantiæ panis & vini in Eu-
charistia ab Angelo certo cognosci, quia eiusdem
omnino ordinis est, & eodem modo cognosci po-
test ab Angelo forma aliqua naturali, & negatio
seu priuatio illius: cum igitur personalitas prop-
ria naturæ humanæ sit naturalis ordinis, & ab

Aaa 4 Angelo

angelo non solum euidenter, sed proprio & intuitio conceptu cognoscatur, eodem pacto negatio illius poterit cognosci.

Respondeo, personalitatem naturæ humanæ, & angelicæ nihil aliud esse, quam modum per se existendi, ita ut in nullo alio aliquo modo sit, atque ex eo naturæ humanæ deesse propriam personalitatem, quia est in aliena, ita ut negatio proprie oriatur ex eo, quod sustentetur ab aliena: sicut privatio vnius formæ in materia nascitur ex eo, quod habeat aliam oppositam: in accidentibus vero Eucharistiæ non item: nam ideo carent proprio modo inhesionis in subiecto, non quia habent modum existendi per se, sed quia destituntur & priuantur subiecto, ideo spoliuntur proprio modo existendi in alio, & communicantur illis necessario modus existendi per se: quo fit, ut Angelus si suæ relinquatur facultati cognoscendi, non decipiatur in cognoscendo, utrum accidentia per se existant, an in alio: fallatur tamen in cognitione modi; & personalitatis propriæ humanitatis, existens, humanitatem Christi per se esse, quæ reuera est in alio.

28. Ratio vero discriminis est, quia cum modus per se existendi accidentium oriatur necessario ex negatione proprii subiecti, & hæc sit omnino ordinis naturalis, ac proinde cognoscatur ab angelo propria virtute: consequenter cognosci potest modus ille existendi per se accidentium: cum vero privatio propriæ personalitatis conveniat naturæ humanæ ex eo, quod sustentatur aliena, & sustentari aliena, nempe diuina, sit, supernaturalis ordinis, efficitur, ut angelus non cognoscat privationem personalitatis creatæ: cum tamen cognoscat personalitatem creatam, & privatio illius eiusdem ordinis sit cum ipsa personalitate: illud enim, quod diximus, nempe privationem alicuius formæ, & formam ipsam eiusdem ordinis esse, ac proinde ab eodem intellectu eodem modo posse cognosci: intelligi debet quoties privatio non pendet essentialiter ex aliquo positivo supernaturalis ordinis: sicut pedit privatio creatæ personalitatis. Hinc fit, ut angelus relictus suæ naturæ, & virtuti plane decipiatur circa personalitatem creatæ & propriam naturæ humanæ, & existimet, ibi esse cum reuera non sit, quia capere nequit, an illa natura ab alia persona sustentetur. Neque obstat, quod angelus habeat proprium & quidditativum conceptum, & speciem propriæ personalitatis: nam in iudicio, quo affirmat, esse vel non esse, decipi nihilominus potest, eo quod pendeat ex aliquo supernaturali, de quo iudicium ferre non potest: fallitur igitur angelus in iudicio rerum naturalium, quarum habet propriam speciem, propter conjunctionem cum aliquo supernaturali; atque in hoc casu eodem modo sentiendum est, siue dicamus, creatam personalitatem esse negationem tantum existendi in alio, siue modum positivum existendi per se, utroque enim modo absentia creatæ personalitatis pendet ex aliquo supernaturali.

Recentiorum
obvictio.

Ceterum recentiores nonnulli contendunt, modum existendi per se accidentium non pendere, neque sequi definitionem totius substantiæ, sed potius contraria: ita ut quemadmodum ex unionem personalitatis diuinæ cum humana natura, tanquam ex opposita forma, oritur privatio personalitatis creatæ, & propriæ, ita etiam modus per

se accidentium veluti opposita forma sit creatæ, ut tota substantia definat, quia suprà natura illa substantia postulat talibus accidentibus conferantur; quare cum sine illis sit præter naturam, existens ipsa accidentium per se postulat, ut tota substantia definat; cumque modus ille per se accidentium sit supernaturalis; sequitur iuncta ea quæ diximus, non posse cognosci negationem substantiæ, quamvis secundum se sit ordinis naturalis, quia connexionem habet cum aliquo supernaturali, nempe cum modo per se accidentium, sicut non esse creatæ personalitatis cum viositate supernaturali diuinæ personalitatis. Hanc modum etiam philosophandi excogitant, ut definitionem totius substantiæ non esse annihilationem, quia provenit ex aliquo positivo, itaque ex opposita forma.

Verum, ut ea, quæ sunt de annihilatione in suum locum referemus, quod ad nostrum attinet institutum, respondeo primo, modum illum per se accidentium non esse ordinis supernaturalis secundum substantiam suam, sed tantum ex parte modi efficiendi, ut supra ostensum est, & ita nihil probare argumentum. Deinde dicimus, iam si esset ordinis supernaturalis, & esset causæ formalis contraria, ut desineret tota substantia panis; nihilominus non obstat, quo minus cognosci posset negatio totius substantiæ, sicut obstat unio diuinæ personalitatis, non cognoscatur non esse creatæ personalitatis, ut supra dicebamus, quia privatio creatæ personalitatis in natura creatæ, non solum oritur ex viositate diuinæ personalitatis cum natura creatæ, sed etiam ab ea, ita essentialiter pendet, ut alio modo fieri nequeat, etiam secundum absolutam potentiam Dei. Quare cum non possit cognosci unio cum persona diuinæ, quæ est necessaria, & essentialis causæ privationis creatæ personalitatis, recte inferitur, non posse cognosci privationem illam, ut vero licet negatio totius substantiæ oriretur ex modo per se accidentium, tanquam ex opposita forma, non necessario oriretur, ut alio modo fieri non possit, nam negatio totius substantiæ fieri posset sine modo per se accidentium de potentia absoluta, ita ut prius corrumperentur accidentia, deinde tota substantia, vel simul substantia cum accidentibus, ergo negatio ipsa totius substantiæ in facto esse, & hoc quod est, ibi non esse substantiam, non pendet essentialiter ex modo per se accidentium. Parum autem refert, si quis dicat, diverso modo definire substantiam totam ex separatione accidentium, aut destructis prius accidentibus, nam quod attinet ad negationem in facto esse totius substantiæ, eadem omnino est hoc auxilio modo facta, & ita eodem modo cognosci potest.

Postremo dico, modum per se accidentium non esse causam formalem oppositam toti substantiæ, ut ex illa oriatur non esse totius substantiæ, sicut est unio personalitatis diuinæ causæ negationis creatæ personalitatis, quia tam præter naturam conferuntur accidentia per se extra subiectum, imo multo magis, quam substantia tota sine accidentibus, magis enim pendet accidentia a subiecto, quam materia prima ab accidentibus, aut saltem æqua est utrisque ratio, ergo modus per se, vni, non potest esse causa destruendi aliud, sed hoc solum quod est, unum esse sine alio, quomodo cum quo aliud sit siue per se, siue in alio, siue destructum omnino.

nino, dicitur esse præter naturam. Præterea nulla ratio est, quæ cogat nos, ut asseramus, ad destruendam substantiam panis Deum primum voluisse separare accidentia, & deinde destruere totam substantiam panis: cum multo facilius intelligatur primum destructio substantiæ, deinde manere accidentia per se, si quidem destructio substantiæ ad hoc solum constituenda est, ut vera sint verba consecrationis, & præsens sit corpus Christi, ex cuius præsentia oritur destructio panis, ut disput. 176. cap. 6. dictum est. Cum igitur destructio respondeat effectui positiui verborum, nempe præsentia corporis Christi, cum qua, si maneret substantia panis, non essent vera verba consecrationis, frustra alius modus excogitatur: quem etiam minime necessarium esse ad defendendum, definitionem panis non esse annihilationem, eo modo, ut oportet defendi, suo loco ostendemus.

Quinto in hoc Sacramento est modus, quo Christus sub speciebus existit, nempe totus in totis, & totus in quavis parte earum: huc autem existimo recte posse ab Angelo propria virtute cognosci. Primum quidem cognoscere potest, sub speciebus sacramentalibus esse substantiam corporis, & sanguinis: tamen ignoret illam esse unitam verbo Dei: nam substantia corporis, & sanguinis est ordinis naturalis: ergo cognoscere potest ubi sit, & quando sit. Deinde cognoscere potest, quantitatem corporis Christi naturam talem esse, quæ extendat substantiam, in qua est, in ordine ad locum: contra vero cum substantia corporis, & sanguinis maneat ibi cum quantitate sua, habens in se partem extra partem, sed sine modo extensionis in ordine ad locum, sequitur, utrunque ab angelo cognosci, tum quidem effectum quantitatis, qui est extendere substantiam intra ipsam, tum etiã priuationem modi quantitatis, ratione cuius extenderetur cum loco, ut enim supra dicebamus, ea de vis intellectus, quæ cognoscere potest naturam & substantiam alicuius rei cognoscere potest priuationem illius: cum; ex priuatione illius modi quantitatis sequatur, ut substantia sit tota in toto, & tota in quavis parte loci: sit etiam, ut ab angelo cognoscatur modus ille, quo existit corpus Christi in Eucharistia totum in tota quantitate specierum, & totum in quavis parte illarum: idem omnino sequeretur, si diceremus, substantiam corporis ideo manere totam sub tota quantitate specierum, & tota in quavis parte illarum, quia careret sua propria quantitate: hac enim ablata, naturaliter sequitur modus ille substantiæ existendi indivisibili modo sub aliena quantitate: priuatio autem propriæ quantitatis est ordinis naturalis, sicut etiam ipsa quantitas.

Sed dicunt recentiores nonnulli, corpus Christi sub Eucharistia non ideo existere totum in tota quantitate specierum, & totum sub quavis specie illarum, quia caret modo quantitatis propriæ: sed quia habet modum quandam supernaturalis ordinis existendi indivisibiliter, ex quo etiam oriatur priuatio proprii modi quantitatis, & ideo non posse ab Angelo cognosci modum illum, quo Christi corpus sub speciebus est. Verum hæc doctrina firmum fundamentum non habet. Primum quia modus ille existendi indivisibiliter, ex eo solum intelligi potest ad esse substantiæ, quod illi aufertur modus quantitatis propriæ vel ipsa quantitas: quia substantia hoc ipso ex se indivi-

duo modo existit in alio, nam quod ex se non habet extensionem cum loco, ablato eo, à quo eam habet, necessario debet ex se manere cum modo indivisibili: ergo non ex eo, quod datur ille modus individuus existendi in alio, caret extensione propriæ quantitatis cum loco: sed ex eo, quod caret hac extensione, habet ex se modum illum indivisibiliter existendi in alio. Deinde modus hic existendi in aliquo quanto, indivisibili modo, ut totum in toto, & totum in quavis parte existat, non potest esse modus supernaturalis naturæ suæ, sed tantum ex parte efficientis; quoniam hic modus aliis etiam naturæ suæ convenit, ut angelis & spiritibus. Quare si angelus cognoscit, se existere in toto aliquo corpore, & totum in quavis parte illius non minus cognoscet substantiam corpoream & materialem hoc eodem modo existere, si desit illi ratio & fundamentum, ut existat extensa cum loco. Quod si quis dicat, hunc modum, qui convenit substantiæ quantæ, ratione cuius existit tota in toto loco, & tota in quavis parte illius, esse alterius rationis, quam sit modus, qui convenit Angelis & spiritibus: Respondeo, etiam si sit diuersæ rationis, non propterea consequi, esse ordinis supernaturalis: liquidem aliquis modus reperitur naturalis ordinis, quo creatura aliqua existit tota in toto, & tota in quavis parte, quare hic effectus secundum suam naturam non potest esse supernaturalis ordinis.

Postremo observandum est, quamvis hic modus, quem habet corpus Christi in Eucharistia, esset supra naturam ordinis supernaturalis, nihilominus fore, ut cognosci posset corpus Christi secundum substantiam suam sine modo illo, ut optime admonuit Cætanus in præd. cto artic. 7. Nam quemadmodum humanitas Christi nunc cognoscitur à demonibus non cognito modo unionis, ita etiam posset corpus Christi cognosci non cognito illo modo. Nihil enim repugnat, quo minus vnum cognoscatur non cognito alio, quando vnum neque est de essentia alterius, neque eiusdem ordinis cum illo. Et quamquam unio humanitatis cum verbo hoc habet peculiare, propter quod videri non potest, visâ humanitate, viribus tantum naturæ, ut simul cum verbo videri debeat, tamen sufficit, esse ordinis supernaturalis, ut non videatur, visâ ipsâ naturâ, sola virtute intellectus naturali.

Sexto in hoc sacramento est modus transubstantiationis quo dicitur substantia panis, & vini transire in substantiam corporis & sanguinis: idem enim effectus, nimirum esse ibi substantiam corporis, aut sanguinis, & desinere substantiam panis, aut vini, fieri poterat absque transubstantiatione: superest igitur, ut dicamus, an hic modus etiam ab Angelo virtute propria cognoscatur. Respondet Durandus, cognoscere quidem præsentiam corporis Christi sub speciebus panis, & modum illum individuum, quo ibi existit totum corpus in tota quantitate & totum in quavis parte illius, ut hætenus probatum est; utrum autem per transubstantiationem, an per simplicem additionem, non cognosci ab angelo propria virtute, sed sola Dei revelatione. Verum pro huius rei explicatione notandum est primum, de ratione transubstantiationis, ut disput. 177. cap. 5. diximus, non esse, ut substantia, in quam dicitur fieri transubstantiatio, producat, aut conferatur per illam;

imo qui hoc modo rationem transubstantiationis in sacramento Eucharistiae defendit, id, quod de fide definitum est in Conc. Trid. sess. 13. cap. 4. ad quoddam genus philosophiae excogitatum potius, quam verum & necessarium, reducere videntur, ut fufius ibidem dictum est.

Qui differt adductio à transubstantiatione.

Deinde observandum est, quod eodem loco diximus, simplicem adductionem corporis Christi ad species sacramentales, hoc differre à transubstantiatione, quod simplex adductio vno ex his modis fieri debet, vel relinquendo locum priorem, vel etiam eo retento: ita tamen ut praesentia corporis Christi in Eucharistia vel maneat cum panis substantia, vel si desinat substantia panis non desinat ex vi praesentiae corporis Christi, sed sola Dei voluntate, id non postulante praesentia: tunc autem praesentia corporis Christi, & destructio panis se habent comitanter, & absque ulla connexione, ita ut vna aliam non consequatur: ut autem inter praesentiam corporis Christi & destructionem panis sit illa connexio, necessarium est, praesentiam corporis Christi cum substantia ipsa panis oppositionem aliquam habere, ut simul esse nequeant. Hæc autem oppositio non est inter ipsas substantias secundum se, ut manifestum est, nec ex aliquo modo illis communicato, quem aliqui abique fundamento comminiscuntur, sed ex sola verborum veritate, quæ stante impossibile est ibi non esse substantiam corporis Christi, & manere substantiam panis: quia aliqui pronomen, hoc, vere non demonstraret corpus Christi, ut suo loco explicabitur. Neque vero satis esset, ut diceretur transubstantiatio, si propositione copulativa fieret consecratio, dicendo hoc modo, *Hic fit corpus meum*, &c. Hic non maneat substantia panis: tamen in hoc casu utrunque fieret, & species vere manerent consecratæ cum corpore & sanguine Christi. Ratio vero, ob quam tunc non esset transubstantiatio, ea est, quia tunc duæ illæ mutationes simul aut comitanter essent, nec vna aliam sequeretur, nempe mutatio praesentiae corporis Christi, & destructio substantiae panis: nam ad veritatem propositionis copulativæ necessarium non est, ut veritas unius partis ex alia parte oriatur, & ideo Petrus disputante in vna parte, & Ioanne currente in alia, est vera propositio, Petrus disputat, & Ioannes currit, quia simul hæc duo fiunt: nunc autem est vera transubstantiatio, quia vna sola enuntiatione demonstrativa, *Hoc est corpus meum*, ita fit corpus Christi praesens, ut hoc ipso necessario debeat destrui substantia panis: quia igitur sacerdos, faciendo praesens corpus Christi destruit panem: recte dicitur substantia panis desinere in corpus Christi, & in illud transire, ut suo loco latius declarabitur. Ergo cum Angelus virtute propria cognoscere possit, his verbis prolatis totum hoc fieri, ut ratione veritatis corpus illud sit in Eucharistia, & consequenter substantia panis destruat: prolatam iam verbis, & viso effectu, qui fit in pane, & in praesentia corporis Christi, recte intelligere potest propria virtute, corpus illud ibi esse per transubstantiationem, nec hoc est cognoscere aliquid naturæ & substantiae supernaturale, sed supernaturale solum ex parte efficietis. Certe si in corpore Christi esset aliquis modus, ratione cuius consequeretur destructio substantiae panis, ille esset supernaturalis secundum naturam suam, ac proinde cognosci ab Angelo non posset propria

virtute: quia tamē nihil aliud ibi intervenit, quam efficacia verborum virtute veritatis & significationis: nihil obstat, quo minus Angelus recte cognoscat, ibi esse Christum per transubstantiationem: cognoscit autem Angelus, verba illa Christum fuisse instituta ad hunc effectum: hoc enim est aliquid facti) videt etiam, semper verbis illis prolatis ita fieri, nec aliter posse esse veritate signat: cognoscit transubstantiationis modum.

DISPUT. CCXV.

An habuerint angeli notitiam mysteriorum supernaturalium per revelationem Dei.

Mysterium Incarnationis Angelis in via fuisse reatum, communis sententia est. cap. 1.

Explicantur Scripturae, & Patrum testimonia, quæ contra communem opinionem pugnant videntur. cap. 2.

Quæ mysteria Angelis beati in verbo cognoverunt. cap. 3.

CAPVT I.

Mysterium Incarnationis Angelis in via fuisse reatum, communis sententia est.

Indubitatum apud omnes est mysterium Trinitatis reuelatum fuisse angelis in via: mysterium quoque iustificationis, & beatitudinis, ut recte admonet S. Thom. in 2. d. 1. q. 1. art. 4. & in hoc articulo 1. q. 1. p. q. 64. art. 1. ad 4. De mysterio vero Incarnationis difficultas aliqua est, an fuerit reatum omnibus angelis ab initio. Non pauci Doctores affirmant, reatum fuisse. Ita docet R. Bernardus in illud Ioan. 8. Ille homicida eris ab initio. Ca. 1. ibidem in lib. de eximia predestinatione Christi, & in libro de gloria angelorum: Viguerius de instit. Theolog. 3. §. 2. vers. 1. §. & cap. 20. §. 1. vers. 4. Iacob de Falmis in illud v. sal. 8. Surge Deus iudica terram. Nicolaus de Lyra, Ca. 1. & Dionys. Carthusius in illud v. sal. 63. Qui effudit sanguinem de Edon: Decanus Lohanen. a. 2. §. 4. & a. 8. §. 1. autem huic opinioni S. Thomas: nam quamvis in hoc articulo 1. q. 1. dicat, hoc mysterium fuisse angelis beatis reatum, infra tamen q. 64. art. 1. ad 4. docere videtur, de mōnes etiam cognovisse mysterium Incarnationis, si verba illius attente inspiciantur: clausime tamen in 2. d. 1. q. 1. art. 4. ita docuit ipsum dixisse videtur Bern. ferm. 17. super Cant. tamen si id constanter non asserat. Colligunt quoque hanc sententiam nonnulli ex Aug. 5. lib. de Gen. ad lit. c. 19. quem in eo argumento 4. refert S. Thomas ad hoc probandum: quinimo in 2. art. illo 4. plane affirmat, Aug. in hac sententia fuisse. Ex multis vero rationibus quæ congruenter solum ostendunt, angelis notitiam huius mysterii fuisse communis: tam, ea meo iudicio potissima est, quod Adamus in statu innocentie hoc mysterium cognovisset, ut docet S. Th. 3. par. q. 1. art. 3. ad 5. & clarius 2. d. 1. q. 2. a. 7. in corpore, & non obscure indicat illud. Hoc nunc os ex osibus meis, &c. quod interpretatur Paulus his verbis, Sacramentum hoc magnum est, quod autem dico in Christo & Ecclesia.

Sunt tamen nonnulli recentiores Thomæ, qui asserunt, angelis non fuisse reatum in via hoc mysterium: quibus primo aspectu sancti nonnulla scripturæ, & sanctorum Patrum testimonia, quæ in bonum sensum interpretanda sunt, per dictam sententiam defendamus. Ex videntur fuisse opinio Alex. 2. p. q. 26. mēbr. 1. & Galus 2. d. 1. q. 2. a. 7. dub. 4. vbi asserunt, aliquibus solis angelis reatum fuisse.